

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystenhoitotyö

Maija Kärhä

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kohtaamasta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta

Tiivistelmä

Maija Kärhä

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kohtaamasta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta, 40 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta

Hoitotyön koulutusohjelma

Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto

Opinnäytetyö 2019

Ohjaajana lehtori Kristiina Helminen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinoja perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseen, tunnistamiseen ja kohtaamiseen. Tutkimus toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aineisto valittiin eksplisiittisesti, systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoin. Valittu aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen mukaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemisessä auttavat ammattilaisten toimintamenetelmät, lasten ja nuorten huomioiminen, moniammatillinen yhteistyö sekä koulutuksen ja tietoisuuden lisääminen. Tutkimuksen mukaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamista auttavat lasten ja nuorten huomioiminen, ammattilaisten toimintamenetelmät, riskitekijöiden tunnistaminen sekä tietoisuuden lisääminen. Tutkimuksen mukaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamista auttavat ammattilaisten toimintamenetelmät, esimiesten tuki, palvelujärjestelmän kattavuus sekä koulutuksen ja tietoisuuden lisääminen. Kaikista tutkimustuloksista vahvimmin korostuivat ammattilaisten toimintamenetelmät. Toimintamenetelmistä nousi useassa eri tutkimustuloksessa esille perhe- ja lähisuhdeväkivallan puheeksiottamisen tärkeys.

Opinnäytetyöstä saatua tietoa voidaan jakaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja alan opiskelijoille. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä.

Tämän tutkimuksen perusteella perhe- ja lähisuhdeväkivallan tietoisuuden lisääminen ammattilaisille, asiakkaille ja yhteisölle voisi auttaa perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamisessa. Tämän perusteella jatkotutkimuksen voisi tehdä yhteisön tietoisuuden lisäämisen näkökulmasta. Lisäksi tässä tutkimuksessa tuli esille väkivallan tekijän kohtaamisen tärkeys. Jatkotutkimuksen voisi tehdä perhe- ja lähisuhdeväkivallan tekijän kohtaamisesta.

Asiasanat: perhe- ja lähisuhdeväkivalta, kaltoinkohtelu, sosiaali- ja terveysalan ammattilainen

Abstract

Maija Kärhä

Narrative literature review how social and health care professionals confront domestic violence, 40 pages, 1 appendix

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Nursing

Bachelor's Thesis 2019

Instructor: Senior Lecturer Kristiina Helminen, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this study was to investigate what kind of means the social and health care professionals have when dealing with domestic violence. The aim was to gather information about the topic and share the information with other students. The findings of this thesis could hopefully help in the prevention of domestic violence. The thesis was conducted as a narrative literature review. The material was chosen explicitly, meaning that the material search was conducted in the same manner as in a systematic literature review. The selected material was analysed inductively.

Findings from the study showed that prevention of domestic violence requires more education, attention to children and youth, co-operation between professionals' and adding awareness. Furthermore it showed that identify of domestic violence needs more attention to children and youth, professionals' right way of acting, adding awareness and identification of risk factors. Professionals' right way of acting was the most important result in this thesis.

Further research could focus on adding awareness of domestic violence in communities or investigating the different means professionals have when encountering violent clients.

Keywords: domestic violence, family violence, intimate partner violence, child abuse, social- and health care professionals

Sisältö

| | | |
|-----|---|----|
| 1 | Johdanto | 5 |
| 2 | Perhe- ja lähisuhdeväkivallan muodot | 6 |
| 2.1 | Fyysinen väkivalta | 8 |
| 2.2 | Henkinen väkivalta | 8 |
| 2.3 | Seksuaalinen väkivalta | 9 |
| 2.4 | Lapsen kaltoinkohtelu | 9 |
| 2.5 | Rakenteellinen väkivalta | 10 |
| 2.6 | Kunniaväkivalta | 11 |
| 3 | Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset | 11 |
| 4 | Opinnäytetyön toteutus | 12 |
| 4.1 | Kuvaileva kirjallisuuskatsaus | 12 |
| 4.2 | Aineiston haku ja valinta | 12 |
| 4.3 | Valitun aineiston analysointi | 15 |
| 5 | Tulokset | 16 |
| 5.1 | Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivalta | 16 |
| 5.2 | Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot tunnistaa perhe- ja lähisuhdeväkivalta | 20 |
| 5.3 | Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivalta | 23 |
| 6 | Yhteenveto ja pohdinta | 28 |
| 6.1 | Eettisyys ja luotettavuus | 30 |
| 6.2 | Jatkotutkimusaiheet | 32 |
| | Kuvat | 33 |
| | Taulukot | 34 |
| | Lähteet | 35 |

Liitteet

Liite 1. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa käytetyt tutkimukset

1 Johdanto

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on vakava, ihmisoikeuksia loukkaava ongelma, joka vaarantaa terveyden, hyvinvoinnin, tasa-arvon sekä väestön turvallisuuden. Suomessa perheväkivalta on kansanterveydellinen ongelma, joka johtaa liian usein uhrin kuolemaan. Perheväkivalta aiheuttaa runsaasti inhimillistä kärsimystä sekä pitkäaikaisia haitta- ja kustannusvaikutuksia yhteiskunnalle, väkivallan osapuolille sekä perheille. (Sosiaali- ja terveysministeriö [STM] 2008; Flinck ym. 2013.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa käyttävä henkilö on väkivaltainen nykyistä tai entistä kumppaniaan, lähisukulaistaan, lastaan tai muuta hänelle läheistä ihmistä kohtaan. Lisäksi siihen lukeutuu laiminlyönti sekä tekemättä jättäminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL] 2015.) Tässä opinnäytetyössä kaltoinkohtelulla tarkoitetaan fyysistä ja henkistä pahoinpitelyä sekä huolenpidon ja hoidon laiminlyöntiä. Kaltoinkohtelu voi kohdistua suoraan lapseen tai epäsuorasti esimerkiksi perheväkivallan vaikutuspiirissä olemisena tai sen näkemisenä (Flinck ym. 2015).

Väkivallan ennaltaehkäisy ja siihen varhaisessa vaiheessa puuttuminen edellyttävät ammattilaiselta osaamista, valmiuksia, tietoa sekä halua auttaa. Perheväkivaltaan ennakoiva puuttuminen heti huolenaiheen ilmettyä vähentää inhimillistä kärsimystä sekä yhteiskunnan kuormaa. Jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisella on velvollisuus puuttua perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan. Väkivaltatyöhön tarvitaan erilaisia lähestymistapoja ja laajaa näkökulmaa, jotta ilmiön moniulotteisuus, väkivallan syntyyn vaikuttavat tekijät, väkivallan vaikutukset ja ilmenemismuodot pystytään tunnistamaan ja niihin voidaan puuttua. Ennakko-oletukset, vääränlaiset uskomukset ja vastatunteet estävät ja haittaavat perheväkivaltaan puuttumista. Väkivallan uhri hakee apua useimmiten terveydenhuollosta fyysisiin vammoihin sekä välillisiin seurauksiin, kuten masennukseen, unettomuuteen, ahdistukseen tai päihteiden käyttöön. Vain harvoissa tapauksissa uhri haluaa tai osaa itse hakea apua väkivaltaan. On tärkeää kartoittaa väkivalta silloinkin, kun se ei ole käynnin varsinainen syy. Tunnistamisen apuvälineenä voidaan käyttää väkivallan systemaattista kartoitusta. Tämä auttaa tilanteissa, joissa asiakas ei osaa

pyytää apua eivätkä väkivallan merkit eivät ole selvästi nähtävillä. Väkivallasta kysyminen on ammattilaisen väliintulo väkivaltakierteen katkaisemiseksi. (Flinck ym. 2010; THL 2014.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinoja ehkäistä, tunnistaa sekä kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Tämä opinnäytetyö on kuvaileva kirjallisuuskatsaus sosiaali- ja terveysalalla julkaistuista tutkimuksista. Aineisto analysoidaan induktiivisella sisällönanalyysillä.

2 Perhe- ja lähisuhdeväkivallan muodot

Väkivalta on maailman terveysjärjestön määritelmän mukaan fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai uhkaamista. Väkivalta kohdistuu ihmiseen itseensä, ihmisryhmään, toiseen ihmiseen tai yhteisöön ja voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai pahimmillaan kuolemaan. Väkivalta voi lisäksi aiheuttaa vapauden tai ihmisarvon riistoa. (STM 2007.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta ei tule ulkopuolisten tietoon samalla tavoin kuin muu väkivalta. Perhe- ja lähisuhdeväkivallassa kyse on yleensä pitkäaikaisesta prosessista eikä ohimenevästä tapahtumasta. Väkivallan tapahtumapaikkana on yleensä oma koti ja tekijänä oma kumppani tai muu henkilö, jonka kanssa arkielämä jaetaan. Sekä miehet että naiset voivat olla väkivallan kokijoita tai tekijöitä. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikissa kulttuureissa ja sosiaaliryhmissä. Väkivallan monet eri muodot ilmenevät yleensä väkivaltaisissa ihmissuhteissa samaan aikaan tai limittäin. Perhe- ja lähisuhdeväkivallassa tyypillisiä ilmenemismuotoja ovat parisuhdeväkivalta, seurusteluväkivalta, lapsen kaltoinkohtelu ja kunniaan liittyvä väkivalta. Lisäksi väkivalta voi kohdistua vammaisiin, vanhuksiin, kehitysvammaisiin tai pitkäaikaissairaisiin. Lapset voivat olla väkivaltaisia vanhempiaan tai sisaruksiaan kohtaan. Lasten kaltoinkohtelun riskiä lisää vanhempien välinen väkivalta. (STM 2007; Flinck ym. 2010; THL 2017a.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyy paljon vaikenemista, salailua sekä häpeää. Väkivallan kokija ei aina itse halua tai kykene saattamaan väkivaltaa viranomaisten tietouteen väkivaltaisesta alistussuhteesta johtuen. Avun hakemisen esteet liittyvät sisäisiin ja ulkoisiin esteisiin. Sisäisiä esteitä ovat tunteet, asenteet ja toiveet. Monille väkivallan kokijoille itsesyytökset ja häpeä ovat este avun hakemiselle. Lisäksi rakkauden tunne puolisoa kohtaan mainitaan keskeisenä avun hakemisen esteenä, toiveet ja lupaukset motivoivat jatkamaan suhdetta. Huoli omasta turvallisuudesta, jos tekijä saa tietää avun hakemisen, erilaiset pelot ja väkivallan vähättely tai sen pitäminen normaalina saattavat myös vaikuttaa avun hakemiseen. Ulkoisia esteitä ovat ihmisten väliset suhteet ja sosiokulttuuriset tekijät. Tekijä saattaa uhkailla kertomasta tapahtumia kenellekään. Väkivallasta kertomista saattaa vaikeuttaa pelko omasta, läheisten ja kumppanin turvallisuudesta väkivallan tullessa ilmi. Avun hakemisen ulkoisiin esteisiin lukeutuvat lisäksi ammattilaisten puuttumattomuus väkivaltaiseen tilanteeseen. Avun hakemisen esteet korostuvat silloin, jos väkivaltaa kokeva on alaikäisten lasten vanhempi, maahanmuuttaja, ikääntynyt tai parisuhteessa naisen kanssa elävä nainen. (Honkatukia ym. 2017, 93 - 96.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan taustalla on monia eri syitä. Sitä voidaan selittää sosiaalisen oppimisenteorialla, vuorovaikutusteorioilla, kehitysteorioilla, yhteiskunnan rakenneteorioilla, yksilön psykopatologialla sekä biologialla. Väkivalta voi johtua uskonnollisista syistä, päihteiden käytöstä sekä mielenterveyden ongelmista. Perheväkivallan taustalla voi olla vanhempiin ja heidän käyttäytymiseen, lapsiin tai perheen tilanteeseen liittyviä syitä. Vanhemman tunnekylmyys, emotionaalinen kypsyttömyys ja päihteiden käyttö lisäävät perhe- ja lähisuhdeväkivallan riskiä. Lapsiin kohdistuvan väkivallan taustalla voivat olla lapsen nuori ikä, heikko kielellinen kehitys, käyttäytymisongelmat, itkuisuus tai vammaisuus. Lasten kaltoinkohteluun vaikuttavia riskitekijöitä ovat perheen kriisi, riitely, stressi sekä yhteenkuuluvuuden puute. (Flinck ym. 2010.)

Fyysisten vammojen lisäksi perheväkivalta aiheuttaa psykosomaattisia oireita, paniikkihäiriöitä, masennusta, pelkotiloja, päihteiden väärinkäyttöä sekä itsemurhariskin kohoamista (Flinck ym. 2010). Väkivaltainen kasvuympäristö

vaikuttaa lapsen kehitykseen. Altistuminen väkivaltaiselle ympäristölle aiheuttaa vakavia seurauksia lapsen mielenterveydelle sekä sosiaalisille suhteille. Lapset tarvitsevat kokemusten käsittelyyn paljon psyykkistä kapasiteettia. Väkivaltainen ympäristö vaikuttaa lapsen aisteihin ja aiheuttaa pelottavia ääniä, tuntemuksia ja näkyjä. Pelko, järkytys ja toistuvat huoliajatukset verottavat lapsen voimavaroja. Väkivaltakokemusten ajattelu ja tulkitseminen näkyy lapsen käyttäytymisessä monin tavoin. Keskittymisvaikeudet, säpsähtelyt ja somaattiset oireet aiheuttavat autonomisen hermoston jatkuvasta ylivireystilasta. (Peltonen, 2011.)

2.1 Fyysinen väkivalta

Fyysistä väkivaltaa on väkivallalla uhkaaminen, tukistaminen, läpsiminen, potkiminen, lyöminen, töniminen, kuristaminen, hiuksista repiminen, palovamman tuottaminen sekä terä- tai ampuma-aseen käyttäminen. Väkivalta on helpoiten tunnistettavissa, jos se jättää jälkiä. Se voi aiheuttaa murtumia ja ruhjeita, pahimmillaan kuoleman. Passiivista fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi lapsen hoidon laiminlyönti. (STM 2008; THL 2016; nettiturvakoti, 2018.)

2.2 Henkinen väkivalta

Henkistä väkivaltaa ovat pelottelu, alistaminen, nöyryyttäminen, mitätöinti, nimittely, vähättely, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, tavaroiden rikkominen sekä ihmisen kontrollointi ja eristäminen. Lapseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa on jatkuva moittiminen, halveksuminen ja pilkkaaminen. Henkisessä väkivallassa lapsen tekemisiä ja ajatuksia ei ymmärretä eikä hyväksytä. Passiivisesta henkisestä väkivallasta puhuttaessa lapsi jätetään täysin huomioimatta, lapsen saavutuksia väheksytään eikä hänen mielipidettään kysytä. Henkistä väkivaltaa on lisäksi hengellinen väkivalta, johon liittyy uskonnollinen ulottuvuus. Taloudellisella väkivallalla tarkoitetaan tilannetta, jossa puoliso kontrolloi kaikkia raha-asioita yksin, estää taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen, ottaa toisen osapuolen rahat omaan käyttöön tai jättää toisen osapuolen ilman rahaa. (STM 2008, THL 2017a, Väestöliitto 2018.)

Merkittävin ja yleisin perheväkivallan oire on pelko. Pelossa eläminen ja väkivallan uhka ovat usein pahimmat henkisen väkivallan muodot. Fyysistä väkivaltaa ennen on yleensä aina henkistä väkivaltaa. Henkistä väkivaltaa voi olla vaikea tunnistaa, koska se voi olla hienovaraista ja vähäeleistä. Henkinen väkivalta alkaa usein hyvin huomaamattomasti. Pitkälle edetessään henkistä väkivaltaa käyttävä puoliso hallitsee ja kontrolloi toista osapuolta sekä eristää hänet sosiaalisesti. (Nettiturvakoti 2018; Väestöliitto 2018.)

2.3 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalista väkivaltaa ovat raiskaus, insesti, sukupuoliyhteyteen tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin pakottaminen, nukkuvan tai sammuneen seksuaalinen hyväksikäyttö, ahdistelu sekä kuvaaminen ilman lupaa. (STM 2008; Nettiturvakoti 2018.) Seksuaalista väkivaltaa käyttävä ei kunnioita toisen seksuaalista ja ruumiillista itsemääräämisoikeutta. Lapsen seksuaalisen koskemattomuuden loukkaamista kutsutaan lapsen seksuaaliseksi riistoksi. Seksuaaliseen riistoon sisältyvät sukupuolielinten pahoinpitely, raiskaus, lapsen ruumiillista koskemattomuutta loukkaava seksuaaliteko, lapsen johdattaminen prostituutioon, lapsen pakottaminen esiintymään lapsipornografiassa tai muussa epäsideellisessä filmissä, tilaisuudessa tai julkaisussa sekä seksin ostaminen alle 18-vuotiaalta. (THL 2016.)

Seksuaalisesta riistosta puhutaan, jos henkilö yrittää olla tai on sukupuoliyhteydessä alle 16-vuotiaan lapsen kanssa tai henkilö taivuttaa alle 18-vuotiaan nuoren seksuaalitekoon silloin, kun tekijä on uhrin määräysvallan tai valvonnan alaisena koulussa tai muussa laitoksessa. Lisäksi seksuaaliseen riistoon kuuluu lapsen johdattaminen kehitystasoa ja ikää vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen ja altistaminen seksuaalisille ärsykkeille. (THL 2016.)

2.4 Lapsen kaltoinkohtelu

Lapsen kaltoinkohtelulla tarkoitetaan toimintaa, jossa vanhempi tai muu aikuinen vahingoittaa lasta fyysisesti tai henkisesti. Lapsi voi altistua muiden ihmisten väkivallalle tai joutua itse kaltoinkohdeksi. Väkivallalle altistuminen aiheuttaa lapselle pelkoa ja turvattomuutta sekä pitkään jatkuessaan altistaa

lapsen monille sairauksille. Lapsella on suuri riski joutua kaltoinkohdeksi, jos perheessä esiintyy parisuhdeväkivaltaa. Riskiä kasvattaa myös lapsen vamma tai pitkäaikainen sairaus. (THL 2017b.)

Fyysisen ja henkisen pahoinpitelyn sekä seksuaalisen hyväksikäytön lisäksi kaltoinkohteluun lukeutuvat vauvan ravistelu, perustarpeiden laiminlyönti, kuritusväkivalta sekä kemiallinen väkivalta. Vauvan ravistelu liittyy tilanteisiin, jossa hoitajat tai vanhemmat menettävät malttinsa vauvan käyttäytyessä haastavasti. Ravistelu voi aiheuttaa vakavat vammat aivojen, kaularangan ja silmien alueelle. Perustarpeiden laiminlyönti voi ilmetä huonona hygieniana, liian vähäisen ravinnon saantina, emotionaalisten tarpeiden laiminlyöntinä, terveydenhoitoon hakeutumisen laiminlyöntinä tai terveydenhoito-ohjeiden noudattamatta jättämisestä. Lisäksi lapsen suojelun ja turvan takaaminen on lapsen laiminlyöntiä. Kuritusväkivalta on fyysistä väkivaltaa. Kuritusväkivallassa lapsen käyttäytymistä pyritään säätelemään tai rankaisemaan epämuovavalla ololla tai kivulla. Kuritusväkivalta voi olla harkittua tai mielenterveys- tai päihdeongelmasta, uupumuksesta tai väsymyksestä johtuvaa. (THL 2017b.)

Kemiallinen pahoinpitely on väkivaltaa, jossa henkilö altistaa lapsen päihteille tai tarpeettomille lääkeaineille. Passiivisessa kemiallisessa väkivallassa lapselle ei anneta hänen tarvitsemiaan lääkkeitä tai hänen tarvitsemaansa ruokavaliota ei noudateta. Lisäksi äidin huumeiden ja alkoholin käyttö raskausaikana voidaan katsoa passiiviseksi kemialliseksi väkivallaksi. (THL 2016.)

2.5 Rakenteellinen väkivalta

Rakenteellinen väkivalta tarkoittaa sitä, että henkilöllä tai ryhmällä on oikeus alistaa tai määräillä muita piittaamatta heidän tunteistaan, oikeuksistaan tai tarpeistaan. Passiivisena rakenteellisena väkivaltana, joka kohdistuu lapsiin, voidaan pitää normeja, säädöksiä sekä käytäntöjä, joissa ei oteta huomioon lapsen kehitysmahdollisuuksia eikä oikeuksia. (THL 2016.)

2.6 Kunniaväkivalta

Kunniaan liittyvällä väkivallalla tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö joutuu väkivaltaiseen tilanteeseen tai psyykkisen painostuksen kohteeksi, koska hänen epäillään loukanneen yhteisöllisiä siveysperiaatteita. Tyypillisimmillään se on henkilön rajoittamista, eristämistä, pakottamista ja uhkailua. Pahimmillaan kunniaan liittyvä väkivalta voi johtaa kuolemaan. Väkivallan keskiössä on seksuaalimoraalinen maine ja siihen pohjautuva yhteinen kunnia. Kunniaan liittyvä väkivalta liittyy ajattelutapaan, jossa kaikilta odotetaan seksuaalimoraalista ja siveellistä käyttäytymistä. Kunnia on koko perheen tai suvun yhteinen asia. Kunnia-ajattelun mukaan poikien ja miesten velvollisuus on kontrolloida naisten seksuaalikäyttäytymistä. (THL 2017c.)

Heteroseksuaalisuuden vaatiminen sekä tyttöjen ympärileikkaus voivat kuulua myös kunnia-ajatteluun. Tyttöjen ympärileikkaus tarkoittaa kulttuurisesta tai eihoidollisesta syystä tehtävää toimenpidettä, jossa naisen sukuelimet poistetaan osittain tai täydellisesti tai niitä vahingoitetaan muulla tavoin. Kunnia-ajattelussa ympärileikkaus on kunniallisen, kunnollisen ja naimakelpoisen naisen merkki. (THL 2017c.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinoja ehkäistä, tunnistaa sekä kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Tavoitteena on selvittää keskeisimmät keinot perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen. Työstä saatua tietoa voidaan jakaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja alan opiskelijoille. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia keinoja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseen?
2. Millaisissa keinoja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen?

3. Millaisia keinoja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen?

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on luonteeltaan aineistolähtöinen ja sen tavoitteena on ymmärtämiseen tähtäävä ilmiön kuvaus. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on koota, kuvailla ja jäsentää aikaisempaa tietoa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus etsii vastauksia kysymyksiin, mitä ilmiöstä tiedetään ennalta, ja sen avulla on mahdollista löytää uusia ja erilaisia näkökulmia ilmiöön. Menetelmän käyttö edellyttää tutkittavan ilmiön ja valitun menetelmän vaiheiden tuntemista. Menetelmä jaetaan neljään vaiheeseen: tutkimuskysymyksen muodostamiseen, aineiston valitsemiseen, kuvailun rakentamiseen ja tuotetun tuloksen tarkastelemiseen. (Ahonen ym. 2013.)

Jotta tutkijalla on motivaatiota saattaa katsausprosessi loppuun saakka, tulee aiheen olla aidosti kiinnostava. Tutkijan pitää tuottaa tietoa objektiivisesti, joten on tärkeä tunnistaa aiheeseen kohdistuvat ennakko-oletukset. Jos tutkijalla on ennakko-oletuksia tietynlaisista tuloksista se voi vääristää aiheen todellista kuvaa. (Axelin ym. 2016, 24.) Tutkimuskysymys on kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa keskeinen tutkimusprosessia ohjaava tekijä. Tyypillisesti se kohdistuu laajoihin tai käsitteellisiin ilmiöihin tai teemoihin. Tutkimuskysymykset ovat usein kysymyksen muodossa. Kysymyksiä voidaan tarkastella tarvittaessa useammasta eri näkökulmasta tai tasosta. Jotta ilmiötä voidaan tarkastella syvällisesti, tutkimuskysymyksen tulee olla riittävän rajattu ja täsmällinen. (Ahonen ym. 2013.)

4.2 Aineiston haku ja valinta

Aineisto kerättiin Saimia Finnan tietokannoista. Tutkimuskysymys ohjaa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston valintaa. Aineiston valinta ja analyysi ovat aineistolähtöisiä ja tapahtuvat osittain samanaikaisesti. Kirjallisuuskatsaukseen valittava aineisto haetaan yleensä manuaalisella haulla

tieteellisistä julkaisuista tai elektronisista tieteellisistä tietokannoista. Merkittävin kriteeri aineiston sopivuudelle on se, että asiaa voidaan tarkastella tarkoituksenmukaisesti sekä ilmiölähtöisesti suhteessa tutkittavaan kysymykseen. (Ahonen ym. 2013.)

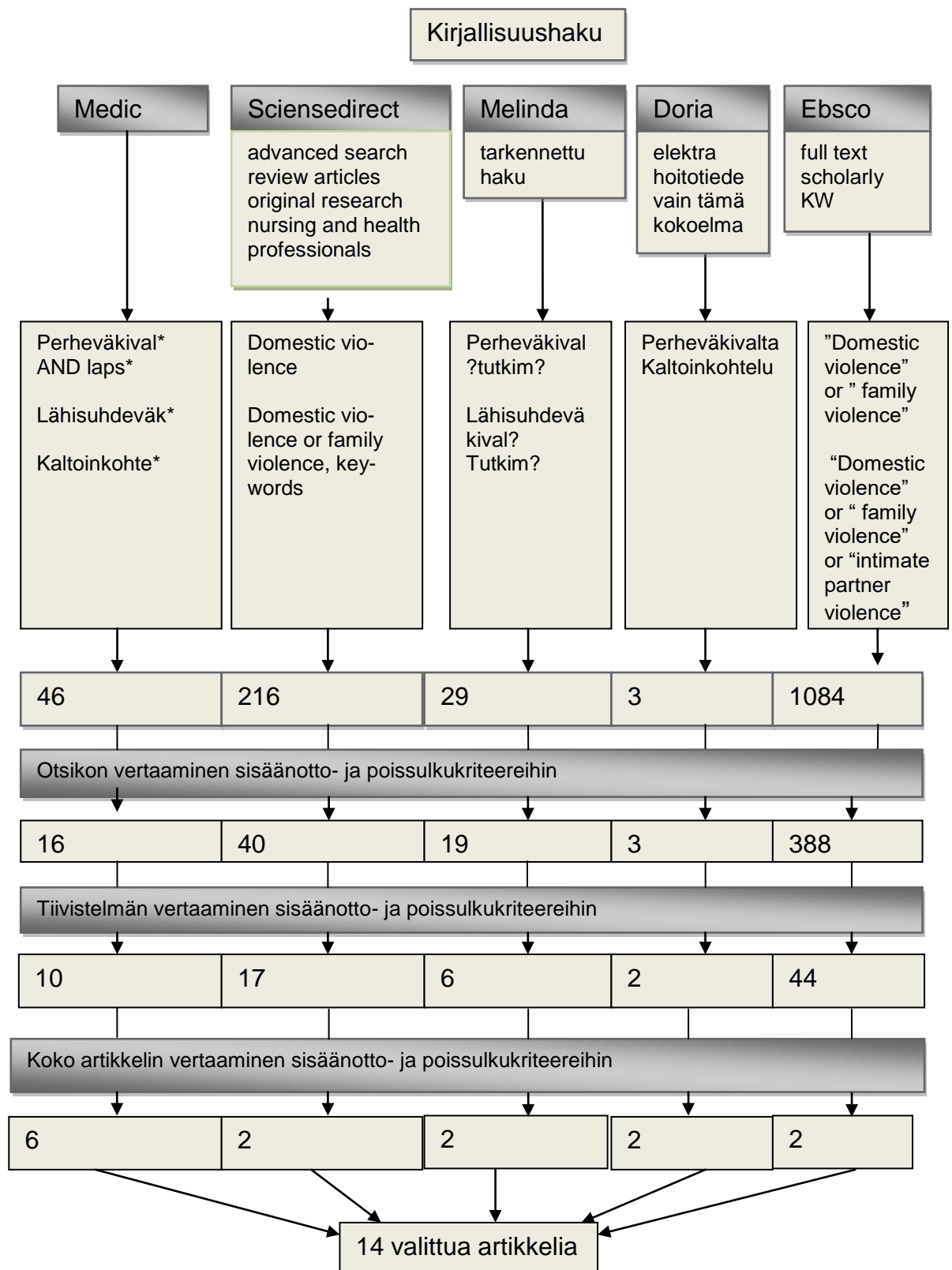
Tämän opinnäytetyön aineiston valinta on tehty eksplisiittisesti. Sisäänotto- ja poissulkukriteereillä varmistettiin kirjallisuuskatsauksen aineiston sopivuus sekä määrällisesti että laadullisesti. Eksplisiittisessä aineiston valinnassa haut tehdään sähköisesti eri tietokannoista tai manuaalisesti valituista lehdistä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoin. Siinä hyödynnetään aika- ja kielirajoitukset, mutta niistä voidaan myös poiketa, mikäli se on tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellistä. (Ahonen ym. 2013.)

Sisäänottokriiterit:

Vastaa tutkimuskysymykseen, käsittelee perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa tai kaltoinkohtelua, suomenkielinen tai englanninkielinen, koko teksti saatavilla, julkaistu 2010-2018 sekä vähintään yliopistotasoinen tutkimus.

Poissulkukriteerit:

Ei käsittele perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa tai kaltoinkohtelua, julkaistu vuonna 2009 tai aiemmin, maksullinen teksti, AMK-opinnäytetyö tai kirja.



Kuva 1. Aineiston haku ja valintaprosessi

Aineiston haku suoritettiin viidestä eri tietokannasta. Käytettävät tietokannat olivat Medic, Sciencedirect, Melinda, Doria sekä Ebsco. Löydettyjen tutkimuksien otsikoita, tiivistelmiä sekä koko tutkimuksen sisältöä verrattiin sisäanotto- ja poissulkukriteereihin. Tähän opinnäytetyöhön valittiin 14 tutkimusta, jotka käsittelevät perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa tai kaltoinkohtelua. Suomalaisia tutkimuksia on 10 ja kansainvälisiä 4. Artikkeleita on 11 ja pro gradu- tutkielmia 3. (liite 1.)

4.3 Valitun aineiston analysointi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Laadullisessa analyysissä puhutaan joko induktiivisesta tai deduktiivisesta analyysistä. Jako perustuu päättelyn logiikkaan, joko yksittäisestä yleiseen eli induktiiviseen tai yleisestä yksittäiseen eli deduktiiviseen analyysiin. Lisäksi on olemassa abduktiivinen päättely, jossa teorianmuodostus on mahdollinen, kun johtoajatus liittyy havaintojen tekoon. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 103,107 & 117.)

Tässä opinnäytetyössä on analyysimenetelmänä käytetty aineistolähtöisen laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysia. Induktiivisessa sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä, joiden perusteella saadaan vastaus tutkimuskysymykseen. Sisällönanalyysissä edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Induktiivinen analyysi voidaan jakaa karkeasti kolmevaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen eli redusointi. Redusoinnissa aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen pois, se voi olla aineiston tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Redusoinnin jälkeen seuraa sisällönanalyysin toinen vaihe, aineiston ryhmittely eli klusterointi. Klusteroinnissa aineistosta kerätyt alkuperäisilmaukset käydään läpi, minkä jälkeen etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet yhdistetään ja ryhmitellään eri luokiksi. Näistä muodostuvat alaluokat nimetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Alaluokkia yhdistelemällä muodostuu yläluokkia. Yläluokista muodostuu pääluokkia. Pääluokat nimetään aineistosta nousevan ilmiötä kuvaavan aiheen mukaisesti, joka on yhteydessä tutkimuskysymykseen. Klusteroinnin jälkeen seuraa viimeinen vaihe, aineiston

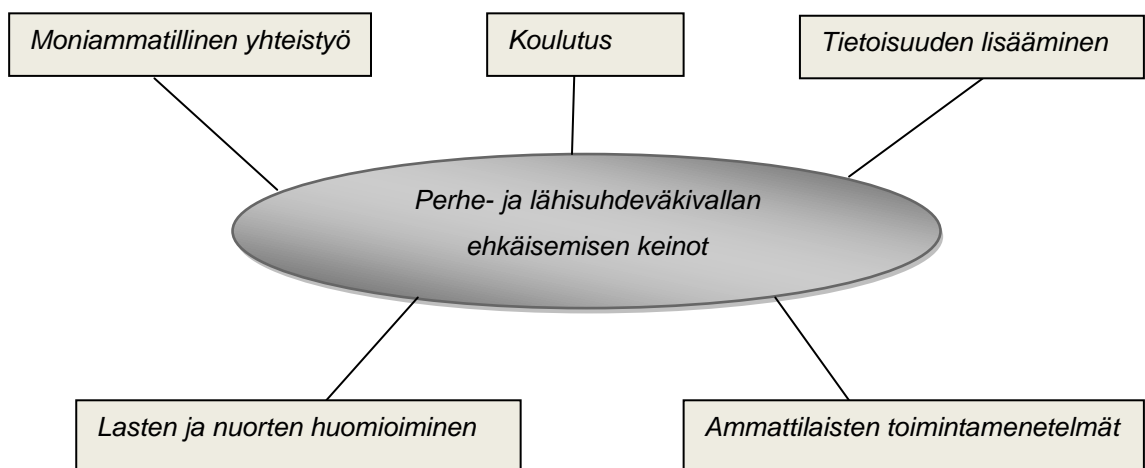
käsitteellistäminen eli abstrahointi. Abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa edetään aineiston kielellisistä ilmauksista teoreettisiin johtopäätöksiin ja käsitteisiin. (Sarajarvi & Tuomi 2018, 122 - 127.)

5 Tulokset

Tulokset esitetään tutkimuskysymysten mukaisesti jaettuna sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinoihin ehkäistä, tunnistaa sekä kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivalta.

5.1 Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemisen keinot jakautuvat tutkimustulosten perusteella viiteen eri alaluokkaan, joita ovat moniammatillinen yhteistyö, koulutus, tietoisuuden lisääminen, ammattilaisten toimintamenetelmät sekä lasten ja nuorten huomioiminen.



Kuva 2. Keskeisimmät keinot ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemisessä nousevat esille ammattilaisten toimintamenetelmät. Parisuhdeväkivallan seulontalomakkeen systemaattisen käytön edellytys on johdon tekemä päätös toimintamallin laatisemisesta ja käyttöönotosta (Hakulinen-Viitanen ym. 2015). Vanhempien kanssa on tärkeää

keskustella perheen arjesta, vanhempien tuen tarpeista ja jaksamisesta sekä opettaa väkivallattomia kasvatusmenetelmiä (Ellonen ym. 2013).

Moniammatillinen auttamistyö nousee esille useissa tutkimuksissa. Kanervo ym. (2017) ja Reunanen (2016) tuovat esille moniammatillisen yhteistyön vahvistamisen tärkeyden ennaltaehkäisevässä työssä. Moniammatillista auttamistyötä tulisi kehittää kolmannella sektorilla koko maan kattavaksi (Reunanen 2016). Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää paikallisen ja alueellisen yhteistyön koordinoimista, palveluverkostojen kehittämistä sekä eri ammattiryhmien työn tuntemista ja osaamisen kunnioittamista (Flinck ym. 2010).

Perhe- ja lähisuhdeväkivallasta järjestetty koulutus ja sen tärkeys sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisille nousi esille Hakulisen ym. (2015), Maurin ym. (2015) ja Reunasen (2016) tutkimuksista. Reunasen (2016) mukaan koulutuksen järjestäminen edistää lisäksi moniammatillista yhteistyötä työelämään siirryttäessä. Kanervo ym. (2017) toteavat tutkimuksessaan, että terveydenhuollon ammattilaisille tulisi lisätä koulutusta kaltoinkohtelun riskin arvioimisesta.

Lasten ja nuorten huomioiminen ehkäisevässä työssä tulee esille kahdesta tutkimuksesta. Ennaltaehkäisevien toimenpiteiden tarkoituksena on auttaa lapsia luomaan turvallisia ihmissuhteita. Vanhempien ja perheiden huomioiminen on tärkeää, jotta pystytään huomioimaan lasten hyvinvointi. (Akers ym. 2015.) Hynynen ym. (2015) korostavat lasten ja nuorten kuuntelemisen tärkeyttä tutkittaessa kuritusväkivaltaa.

Hynynen ym. (2015) mukaan kuritusväkivallan seurauksien tuominen esille voisi auttaa asennemuutoksessa. Ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tulisi kohdistaa yhteisöön, ei pelkästään perhe- ja lähisuhdeväkivallasta tietoisuuden lisäämiseksi, vaan myös ongelmien puheeksiottamiseksi. Perhe- ja lähisuhdeväkivallasta selviytyjien tarinat toimivat ennaltaehkäisyn tukena. Yhteisö näkee ja oppii ihmisiltä, jotka ovat selviytyneet hyväksikäytöstä. Lisäksi tarinoiden jakaminen edesauttaa julkista keskustelua. (Akers ym. 2015.)

| Alkuperäinen ilmaus/lausuma | Pelkistetty ilmaus | Alaluokka | Yläluokka |
|---|---|---|--|
| <p>"Parisuhdeväkivallan seulontalomakkeen systemaattinen käyttö neuvoloissa edellyttää, että johto tekee päätökset toimintamallin laitimisesta ja käyttöönotosta"</p> <p>" On tärkeää keskustella vanhempien kanssa perheen arjesta, vanhempien jaksamisesta ja tuen tarpeista"</p> <p>"Vanhemmille tulee opettaa väkivallattomia keinoja, joita ovat esimerkiksi lapsen huonon toiminnan huomioimatta jättäminen ja hyvän toiminna huomioinen lapsen kasvatusten menetelmänä"</p> | <p>Parisuhdeväkivallan seulontalomakkeiden systemaattinen käyttö edellyttää toimintamallin laatimista ja käyttöönottoa</p> <p>Perheen arjesta, vanhempien jaksamisesta ja tuen tarpeista keskustelemisen tärkeys</p> <p>Vanhemmille opetetaan väkivallattomia kasvatusten menetelmiä</p> | <p>Ammattilaisten toimintamenetelmät</p> | <p>Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivalta</p> |
| <p>"Riittävä koulutus ja sujuva ammattirajoja ylittävä moniammatillinen yhteistyö vahvistavat ennaltaehkäisevää työtä"</p> <p>"Ennaltaehkäisevää työtä tulisi vahvistaa edistämällä sujuvaa, ammattirajoja ylittävää, moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi perhekeskustyyppisesti"</p> <p>"Tämän tutkimuksen tulosten perusteella parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää: paikallisen ja alueellisen yhteistyön koordinoimista, asianmukaisten palveluverkostojen kehittämistä sekä eri ammattiryhmien työn tuntemista ja osaamisen kunnioittamista"</p> <p>"Pienten lasten ja heidän perheidensä moniammatillista auttamistyötä tulisi kehittää edelleen kolmannella sektorilla ja toimintaa tulisi laajentaa maan kattavaksi esimerkiksi perhekeskusten yhteyteen"</p> <p>" Sosiaali- ja terveydenhuollon moniammatillista yhteistyötä tulee aidosti tiivistää toisiaan</p> | <p>Ennaltaehkäisevää työtä vahvistaa moniammatillinen yhteistyö ja riittävä koulutus</p> <p>Ennaltaehkäisevää työtä vahvistaa sujuva moniammatillinen yhteistyö</p> <p>Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää paikallisen ja alueellisen yhteistyön koordinoimista, palveluverkostojen kehittämistä ja eri ammattiryhmien työn tuntemista ja osaamisen kunnioittamista</p> <p>Moniammatillista auttamistyötä tulisi kehittää kolmannella sektorilla ja toimintaa laajentaa maan kattavaksi</p> <p>Moniammatillista yhteistyötä tulee tiivistää toisiaan</p> | <p>Moniammatillinen yhteistyö</p> | |

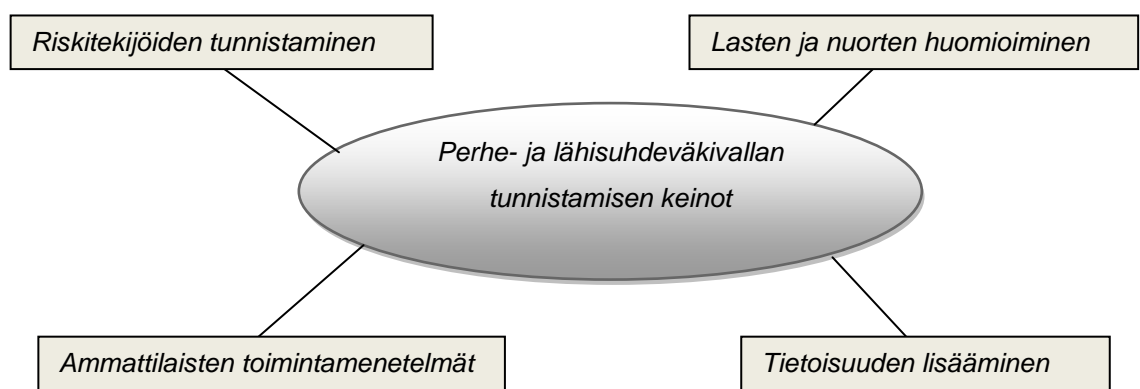
| | | | |
|--|---|--|--|
| <p>tukevaksi, jolloin yhä paremmin kyetään vastaamaan perheiden tarpeisiin ennaltaehkäistäessä lasten kaltoinkohtelua”</p> | <p>tukevaksi ennaltaehkäistäessä lasten kaltoinkohtelua</p> | | |
| <p>”Henkilöstölle järjestetään koulutusta lähisuhdeväkivallan ilmiöstä sekä väkivallan puheeksiottamisen käytännöistä.”</p> <p>Monialaisen koulutuksen kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla koskien lastensuojelua ja perhehoitotyötä on erityisen tärkeää. Se edistää moniammatillista yhteistyötä työelämään siirryttäessä.</p> <p>Given the prevalence of domestic violence during pregnancy and its negative consequences on maternal and fetal health, it seems to be essential to implement first level and continuing education for midwives on the subject”</p> <p>”Terveydenhuollon ammattilaisille tulisi lisätä koulutusta kaltoinkohtelun riskin arvioimisesta”</p> | <p>Koulutuksen järjestäminen lähisuhdeväkivallan ilmiöstä ja puheeksiottamisesta</p> <p>Monialaisen koulutuksen kehittäminen koskien lastensuojelua ja perhetyötä, edistää moniammatillista yhteistyötä työelämään siirtyessä</p> <p>Perheväkivallan yleisyydestä raskaudenaikana ja sen negatiivisista vaikutuksista johtuen on olennaista jatkaa kättilöiden kouluttamista aiheesta</p> <p>Koulutuksen lisääminen kaltoinkohtelusta</p> | <p>Koulutus</p> | |
| <p>“Prevention initiatives aimed at helping children learn how to create healthy, safe relationships are especially important, although expert panel members emphasized the importance of focusing efforts on reaching children through their parents and families”</p> <p>”Tarvetta on myös saada lasten ja nuorten ääni vahvemmin esille kuritusväkivallan tutkimisessa”</p> | <p>Ennaltaehkäisevien toimenpiteiden tarkoituksena auttaa lapsia luomaan turvallisia ihmissuhteita</p> <p>Vanhempien ja perheiden tärkeys lasten hyvinvoinnissa</p> <p>Lasten ja nuorten kuunteleminen kuritusväkivaltaa tutkittaessa</p> | <p>Lasten ja nuorten huomioiminen</p> | |
| <p>”Tiedottaminen myös kuritusväkivallan vakavista seurauksista voisi osaltaan auttaa asennemuutoksessa”</p> <p>” Preventive initiatives should be directed to the general community, not only to raise awareness of domestic and sexual violence</p> | <p>Kuritusväkivallan seurauksien tuominen esille apuna asennemuutoksessa</p> <p>Ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tulisi kohdistaa yhteisöön perhe- ja</p> | <p>Tietoisuuden lisääminen</p> | |

| | | | |
|---|--|--|--|
| within the general population, but also to promote ongoing dialogue about these issues” | seksuaaliväkivallan tietoisuuden lisäämiseksi sekä ongelmista puhumisen edistämiseksi | | |
| “The voices of survivors should be an ongoing part of prevention and advocacy initiatives, especially so that communities can see and learn from people who have overcome abuse” | Selviytyjien tarinat ennaltaehkäisyä tukena Yhteisö näkee ja oppii ihmisiltä, jotka ovat selviytyneet hyväksikäytöltä | | |
| Prevention and advocacy organizations can work to create ways that survivors can share their stories, both publicly and/or anonymously, to add to the public dialogue about domestic and sexual violence” | Selviytyjien tarinoiden jakaminen edesauttaa julkista keskustelua perhe- ja seksuaaliväkivallasta | | |

Taulukko 1. Tutkimuksissa esiin nousseet keinot ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa

5.2 Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot tunnistaa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisen keinot jakautuvat tutkimustulosten mukaisesti neljään eri alaluokkaan, joita ovat riskitekijöiden tunnistaminen, tietoisuuden lisääminen, lasten ja nuorten huomioiminen sekä ammattilaisten toimintamenetelmät.



Kuva 3. Keskeisimmät keinot tunnistaa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisen keinoja kuvattaessa nousi esille riskitekijöiden tunnistaminen. Riskitekijöiden tunnistaminen on tärkeää, jotta mahdolliseen väkivaltaan pystytään puuttumaan (Ellonen ym. 2011). Hynynen ym. (2015) sekä Ellonen ym. (2011) tuovat esille sukupolvien välisen yhteyden väkivallan esiintymisessä. Hynynen ym. (2015) mukaan sukupolvien välinen yhteys voitaisiin huomioida mittareiden kehittämisessä kuritusväkivallan riskien kartoittamiseksi. Vanhempien kanssa tulee keskustella ja kartoittaa, mitä kasvatustapojia vanhemman omassa lapsuudessa on käytetty sekä millaisia keinoja hän käyttää itse tällä hetkellä (Ellonen ym. 2011).

Hynynen ym. (2015) mukaan lasten ja nuorten kuuleminen heidän lähiympäristössään, kuten päiväkodissa ja koulussa sekä terveydenhuollossa on tärkeää kuritusväkivallan tunnistamiseksi.

Jotta asiakas saa tarpeenmukaista apua, tukea ja neuvontaa, täytyy asiakkaan tilanne osata tunnistaa ja kohdata oikein (Hakulinen-Viitanen ym. 2015). Asiakkaan kohtaamisessa ja hoitamisessa tulee pohtia, mikä merkitys perheväkivaltahistorialla ja sen aiheuttamilla vaikutuksilla on potilaan hyvinvointiin, sairastamiseen ja asiointiin terveydenhuollossa. (Leppäkoski & Paavilainen 2015.)

Hynynen ym. (2015), Tillanen-Toivosen (2016) ja Flinckin ym. (2010) tutkimuksissa selviää, että perhe- ja lähisuhdeväkivallan osapuolten auttamista edesauttaa tiedon lisääminen aiheesta. Flinckin ym. (2010) tutkimuksesta selviää, että väkivaltaa kokevien osapuolten auttaminen edellyttää yhtenevää tietoperustaa väkivallan oireista ja merkeistä sekä halua tunnistaa väkivalta ja toimia moniammatillisessa yhteistyössä. Afifi ym. (2017) mukaan lapsuudessa koetulla perheväkivallalla, kaltoinkohtelulla ja väkivallan näkemisellä on yhteys aikuisiällä koettuun tai tehtyyn väkivaltaan.

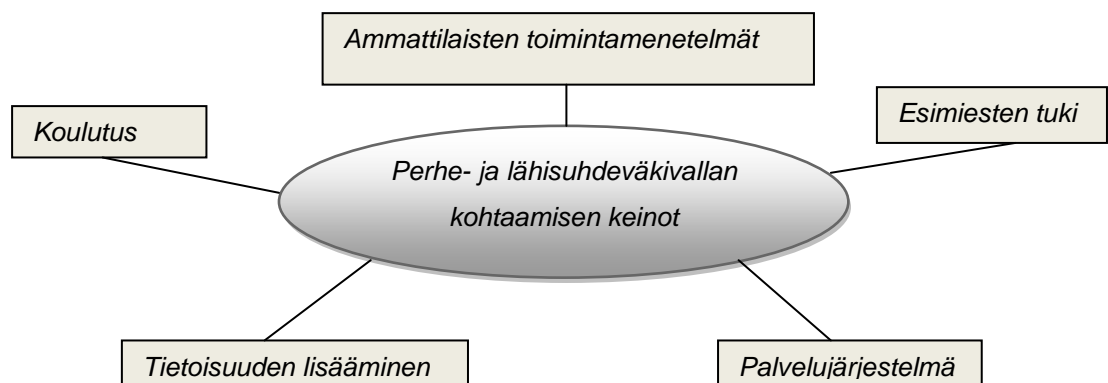
| Alkuperäinen ilmaus | Pelkistetty ilmaus | Alaluokka | Yläluokka |
|---|--|---|---|
| <p>"Kuritusväkivallan mahdollinen sukupolvien välinen yhteys voitaisiin huomioida mittareiden kehittämisessä kuritusväkivallan riskien kartoittamiseksi"</p> <p>"Perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten on tärkeää tunnistaa riskitekijöitä, jotta mahdollisesti perheessä esiintyvään väkivaltaan pystytään puuttumaan. "</p> <p>"Vanhempien kanssa tulee keskustella ja kartoittaa perheessä käytettäviä kasvatustapojen ja verrata niitä vanhemman omaan lapsuuden kasvatukseen, jotta mahdollinen väkivallan käytön periytyvyys saataisiin nostettua esille"</p> | <p>Kuritusväkivallan riskien kartoittamiseksi tulisi mittareita kehittää huomioimaan sukupolvien välinen yhteys</p> <p>Riskitekijöiden tunnistaminen on tärkeää, jotta väkivaltaan pystytään puuttumaan</p> <p>Väkivallan periytyvyyden esille nostamiseksi, keskustellaan perheessä käytettävistä kasvatustapojen sekä vanhemman oman lapsuuden kasvatuksesta</p> | <p>Riskitekijöiden tunnistaminen</p> | <p>Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot tunnistaa perhe- ja lähisuhdeväkivalta</p> |
| <p>"Kuritusväkivallan tunnistamiseksi lasten ja nuorten kuuleminen terveydenhuollossa, mutta myös heidän lähiympäristössään kuten päiväkodeissa sekä kouluissa on tärkeää"</p> | <p>Lasten ja nuorten kuuleminen kuritusväkivallan tunnistamiseksi on tärkeää</p> | <p>Lasten ja nuorten huomioiminen</p> | |
| <p>"Jokaisen neuvolaan tulevan asiakkaan tilanne täytyy osata tunnistaa ja kohdata oikein, jotta asiakas saa tarpeen mukaista apua, neuvontaa ja ohjausta"</p> <p>" Jokaisella sairaalassa asioivalla potilaalla voi olla väkivaltahistoria. Tämä tarkoittaa sitä, että hoitohenkilökunnan tulee potilaita kohdatessaan ja hoitaessaan 1. pohtia perheväkivaltahistorian merkitystä potilaille ja sen aiheuttamia vaikutuksia potilaan hyvinvointiin, sairastamiseen ja asiointiin terveydenhuollossa"</p> | <p>Neuvola asiakkaan tilanne täytyy tunnistaa, jotta asiakas saa apua, neuvontaa ja ohjausta</p> <p>Potilaan kohtaamisessa ja hoitamisessa tulee pohtia mikä merkitys perheväkivaltahistorialla ja sen aiheuttamilla vaikutuksilla on potilaan hyvinvointiin, sairastamiseen ja asiointiin terveydenhuollossa</p> | <p>Ammattilaisten toimintamenetelmät</p> | |
| <p>"Yksilölliset sekä moninaiset syyt ja seuraukset luovat haasteen kuritusväkivallan havaitsemiseen, mutta tieto auttaa asiassa"</p> <p>" Tämän tutkimuksen tulosten perusteella parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää:</p> | <p>Tieto auttaa havaitsemaan kuritusväkivallan</p> <p>Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää tietoperustaa</p> | <p>Tietoisuuden lisääminen</p> | |

| | | | |
|--|--|--|--|
| <p>Riittävää ja valtakunnallisesti yhtenevää tietoperustaa väkivallan oireista ja merkeistä sekä halua tunnistaa väkivalta ja toimia moniammatillisessa yhteistyössä”</p> <p>”Jotta lastentarhanopettajat ja heidän esimiehensä pystyisivät paremmin vastaamaan niiden lasten ja perheiden tarpeisiin, joissa on perheväkivaltaa, täytyy heidän tietää aiheesta enemmän”</p> <p>” It is essential that professionals working with children and families are aware of the statistically significant co-occurrence of harsh physical punishment and physical abuse, sexual abuse, emotional abuse, emotional neglect, physical neglect and exposure to IPV in childhood and also experiencing IPV victimization and/ or perpetration in later adulthood”</p> | <p>väkivallan oireista ja merkeistä, väkivallan tunnistamista ja toimimista moniammatillisessa yhteistyössä</p> <p>Jotta pystytään vastaamaan niiden lasten ja perheiden tarpeisiin, joissa on perheväkivaltaa, täytyy aiheesta tietää enemmän</p> <p>Ammattilaisten tulee ymmärtää yhteys lapsuuden kuritusväkivallan, perheväkivallan, kaltoinkohtelun sekä väkivallan näkemisen yhteyden aikuisiän perheväkivallan uhriksi tai tekijäksi joutumiseksi</p> | | |
|--|--|--|--|

Taulukko 2. Tutkimuksissa esiin nousseet keinot tunnistaa perhe- ja lähisuhdeväkivalta

5.3 Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamisen keinot jakautuvat tutkimustulosten mukaisesti viiteen eri alaluokkaan. Tutkimustulosten mukaisesti alaluokkia ovat ammattilaisten toimintamenetelmät, esimiesten tuki, tietoisuuden lisääminen, palvelujärjestelmä ja koulutus.



Kuva 4. Keskeisimmät keinot kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamisessa ammattilaisten toimintamenetelmät korostuivat useissa eri tutkimuksissa. Hoitohenkilöstöltä vaaditaan valppautta ja rohkeutta ottaa kuritusväkivalta puheeksi (Hynynen ym. 2015). Väkivallan osapuolten auttaminen edellyttää kokonaisvaltaista ihmiskäsitystä, puheeksiottamisen taitoja, luottamusta, turvallisuuden varmistamista ja näyttöön perustuvia auttamismenetelmiä sekä salassapito- ja ilmoitusvelvollisuuksien ja oikeuksien tuntemista (Flinck ym. 2010). Kaltoinkohtelun esille ottamisessa on hyvänä apuna varhainen huolen puheeksi ottaminen. Huolen puheeksi ottamista tulisi kehittää lapsikeskeisyyttä korostavaksi, moniammatilliseksi yhteistyöksi (Aalto ym. 2016). Toimintamahdollisuudet väkivallan puheeksi ottamisen lisäämiseksi ovat ammattilaisten suhtautumisen varassa. Väkivallasta puhumisen varmuutta lisää väkivaltateeman ottaminen osaksi työn rutiineja. (Järvi 2016.) Työntekijöiden sanoilla, teoilla, puheeksi ottamisella sekä aktiivisella roolilla voi olla suuri merkitys lapsille ja aikuisille. Lisäksi keskeisintä on vanhempien tukeminen yhteistyössä. (Aalto ym. 2016.) Ammattilaisten tulee varmistaa väkivallan uhrien arvokas ja kunnioittava kohtaaminen (Akers ym. 2015).

Hakulinen-Viitanen ym. (2015) tuovat tutkimuksessaan ilmi, että on tärkeää luoda pelisäännöt vastuutahoista sekä hoitoketjuista, jotta henkilökunta tietää toimintatavat, kun syntyy huoli väkivallasta. Lisäksi Aalto ym. (2016) vahvistaa tutkimuksessaan, että eri toimialojen työntekijät tarvitsevat selkeitä ohjeita kaltoinkohtelun puheeksi ottamiseen. Hynynen ym. (2015) sekä Hakulinen-Viitanen ym. (2015) tuovat tutkimuksissaan esille mittareiden käyttämisen tärkeyden, jotta asiakkaan tilanteeseen pystytään puuttumaan ennakoivasti ja asiakas pystytään ohjaamaan jatkohoitoon. Lisäksi Hakulinen-Viitanen ym. (2015) lisää, että myös puheeksiottamisella ilman lomaketta on merkitystä jatkohoitoon ohjaamisessa. Leppäkosken ym. (2015) tutkimuksessa tulee esille väkivallan puheeksi ottamisen tärkeys myös väkivaltaisuudesta kertoneiden kanssa sekä heidän ohjaaminen avun piiriin. Leppäkosken ym. (2015) mukaan on tärkeää, että hoitohenkilökunta potilaita kohdatessaan ja hoitaessaan motivoi niitä potilaita, jotka eivät koe ongelmia perheen toimivuudessa tai terveydessä väkivallan läsnäolosta huolimatta hakemaan apua. Akersin ym. (2015) mukaan

ammattilaisten tulee varmistaa omien käytäntöjen perustuvan ymmärrykseen väkivallan uhrien tarpeista.

Aalto ym. (2016) sekä Hynynen ym. (2015) tuovat esille esimiesten ja johdon tuen tärkeyden moniammatillisessa yhteistyössä sekä väkivaltaan puuttumisessa. Lisäksi Aallon ym. (2016) mukaan työntekijät tarvitsevat koulutusta lapsikeskeiseen moniammatilliseen yhteistyöhön. Mauri ym. (2015) korostavat moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä, jotta saadaan tehokasta tukea perheväkivaltaa raskausaikana kokeville naisille.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamisessa nousi esille lisäksi palvelujärjestelmien tärkeys. Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää kattavaa ja toimivaa, varhaista puuttumista korostavaa palveluverkostoa (Flinck ym. 2010). Palvelut tulee suunnitella vastaamaan asiakkaiden yksilöllisiä tarpeita (Akers ym. 2015).

| Alkuperäinen ilmaus | Pelkistetty ilmaus | Alaluokka | Yläluokka |
|--|--|--|---|
| "Hoitotyön johdon tukea tarvitaan, jotta henkilökunta saa lisää rohkeutta puuttua kuritusväkivaltaan" | Kuritusväkivaltaan puuttumista edesauttaa johdon tuki | Esimiesten tuki | Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keinot <i>kohdata</i> perhe- ja lähisuhdeväkivalta |
| "Mittareiden käyttäminen voisi auttaa puuttumaan tilanteeseen jo ennakoivasti, esimerkiksi äitiysneuvolassa" | Mittareiden käyttäminen auttaa puuttumaan tilanteeseen ennakoivasti | Ammattilaisten toimintamenetelmät | |
| "Kuritusväkivaltaan puuttumisessa tarvitaan hoitohenkilöstön valppautta ja rohkeutta ottaa asia esille" | Kuritusväkivallan esille ottaminen vaatii hoitohenkilöstön valppautta ja rohkeutta | | |
| "Lomakkeen käytöllä, mutta myös parisuhdeväkivallan puheeksi ottamisella ilman lomaketta, näyttäisi olevan vaikutus siihen, miten asiakkaita ohjataan jatkohoitoon" | Lomakkeen sekä väkivallan puheeksi ottaminen ilman lomaketta vaikuttaa asiakkaan jatkohoitoon | | |
| "Lisäksi on tärkeää luoda selkeät pelisäännöt vastuutahoista ja hoitoketjuista, jotta neuvolahenkilöstö tietää toimintatavat niissä tilanteissa, kun syntyy huoli parisuhdeväkivallasta" | Vastuutahot ja hoitoketjut tulee olla selvillä, jotta henkilöstö tietää toimintatavat väkivaltaa epäiltäessä | | |

| | | | |
|--|---|--|--|
| <p>"Kuitenkin edelleen on tarpeen kiinnittää huomiota kaltoinkohtelun esille ottamiseen, jossa hyvänä apuna on varhainen huolen puheeksi ottaminen"</p> <p>"Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että eri toimialojen työntekijät tarvitsevat selkeitä yhteisiä ohjeita kaltoinkohtelun puheeksi ottamiseen. Siten työntekijöiden toiminta olisi yhtenevää varhaisen puuttumisen, lapsen edun ja lastensuojelulain kanssa"</p> <p>"Huolen puheeksi ottamista olisi hyvä jatkossa edelleen kehittää lapsikeskeisyyttä korostavaksi moniammatilliseksi yhteistyöksi niin, että lapsi huomioidaan kaikissa tilanteissa"</p> <p>"However, in order to offer women competent and global support, it seems that an interdisciplinary approach by different professionals is necessary"</p> <p>" Jokaisella sairaalassa asioivalla potilaalla voi olla väkivaltahistoria. Tämä tarkoittaa sitä, että hoitohenkilökunnan tulee potilaita kohdatessaan ja hoitaessaan:</p> <p>2. ottaa väkivalta puheeksi myös väkivaltaisuudestaan kertoneiden kanssa ja ohjata heitä tarkoituksen mukaisen avun piiriin.</p> <p>3. Motivoida myös niitä potilaita hakemaan apua, jotka perheväkivallan läsnäolosta huolimatta eivät koe ongelmia perheen toimivuudessa tai terveydessä.</p> <p>4. Pyrkiä perheen kokonaisvaltaiseen auttamiseen"</p> <p>"Tämän tutkimuksen tulosten perusteella parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää: väkivaltatyön eettisen perustan vahvistamista, siten, että työ</p> | <p>Kaltoinkohtelun esille ottamisen apuna on varhainen huolen puheeksi ottaminen</p> <p>Toimialojen työntekijät tarvitsevat yhteisiä ohjeita kaltoinkohtelun puheeksi ottamiseen</p> <p>Huolen puheeksi ottamista tulee kehittää lapsikeskeisyyttä korostavaksi moniammatilliseksi yhteistyöksi</p> <p>Jotta naisille annetaan pätevää ja kansainvälistä tukea on eri ammattien moniammatillinen yhteistyö välttämätöntä</p> <p>Väkivallan puheeksi ottaminen väkivaltaa tekevän kanssa ja avun piiriin ohjaus</p> <p>Asiakkaan motivointi hakemaan apua perheväkivaltaan</p> <p>Kokonaisvaltainen auttaminen</p> <p>Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää työn perustuvan</p> | | |
|--|---|--|--|

| | | | |
|--|---|--|--|
| <p>perustuu kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen: teoista, sukupuolesta ja parisuhteiden erilaisuudesta riippumattomaan potilaiden auttamiseen</p> <p>-puheeksi ottamisen taitoja, luottamuksellisuutta, sensitiivisyyttä uhrin turvallisuuden varmistamista, näyttöön perustuvia auttamismenetelmiä ”</p> <p>Salassapito ja ilmoitusvelvollisuuksien ja oikeuksien nykyistä parempaa tuntemusta”</p> <p>”Tuloksieni mukaan todelliset toimintamahdollisuudet lähisuuhdeväkivalta-aiheen puheeksi ottamisen lisäämiseksi ovat ammattilaisten suhtautumisen varassa”</p> <p>Mikäli väkivalta teema otetaan osaksi työn rutiineja, tämä toisi varmuutta puhua myös tästä asiasta”</p> <p>” First, professionals should ensure that their own practices, as well as policies and practices within their organizations, are grounded in a solid understanding of the needs of survivors that reflect their experiences with abuse”</p> <p>”Työntekijöiden aktiivisella roolilla, puheeksi ottamisella, sanoilla ja teoilla voi olla suuri merkitys lapsille ja vanhemmille”</p> <p>”Keskeistä on vanhempien tukeminen yhteistyössä. Lapsille on tärkeintä kaltoinkohtelun loppuminen ja hyvä huolenpito, turva ja hoito”</p> <p>“It also goes beyond basic tangible support to ensure that all professionals who encounter victims and survivors not only avoid stigmatizing survivors, but also to ensure they are treated with dignity and respect”</p> | <p>kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen</p> <p>Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää puheeksi ottamisen taitoa, luottamusta, turvallisuuden varmistamista ja auttamismenetelmiä</p> <p>Salassapito ja ilmoitusvelvollisuuksien tuntemista</p> <p>Puheeksi ottamisen lisääminen on ammattilaisten suhtautumisen varassa</p> <p>Väkivallasta puhumisen varmuutta lisää sen ottaminen osaksi työn rutiineja</p> <p>Ammattilaisten tulee varmistaa omien käytäntöjen perustuvan ymmärryksen väkivallan uhrien tarpeista</p> <p>Työntekijöiden merkitys lapsille ja vanhemmille</p> <p>Keskeisintä on vanhempien tukeminen ja kaltoinkohtelun loppuminen</p> <p>Ammattilaisten tulee varmistaa väkivallan uhrien arvokas ja kunnioittava kohtaaminen</p> | | |
|--|---|--|--|

| | | | |
|---|---|-------------------------------------|--|
| "Työntekijät tarvitsevat koulutusta ja esimiesten tukea lapsikeskeiseen moniammatilliseen yhteistyöhön" | Moniammatilliseen lapsikeskeiseen yhteistyöhön tarvitaan koulutusta ja esimiesten tukea | Esimiesten tuki Koulutus | |
| " Tällöin esimerkiksi tämän tutkimuksen antama tieto siitä, mitä pidetään väkivaltana ja miten lapset näissä perheissä asemoidaan väkivallan suhteen, voi auttaa. Perheille voidaan esimerkiksi entistä tehokkaammin kertoa väkivallan eri muodoista ja siitä, mikä on väkivaltaa, koska sitä ei välttämättä aina osata nimitä tai edes tunnisteta" | Väkivallasta ja sen eri muodoista kertominen | Tietoisuuden lisääminen | |
| "All services should be designed to be responsive to clients' unique needs based on their cultural and other background characteristics" " Tämän tutkimuksen tulosten perusteella parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää: kattavaa, toimivaa ja varhaista puuttumista korostavaa palveluverkostoa" | Palvelut tulee suunnitella vastaamaan asiakkaiden yksilöllisiä tarpeita Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen edellyttää kattavaa ja toimivaa palveluverkostoa | Palvelujärjestelmä | |

Taulukko 3. Tutkimuksissa esiin nousseet keinot kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivalta

6 Yhteenveto ja pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata kirjallisuuskatsauksena perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemisen, tunnistamisen ja kohtaamisen keinoja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkökulmasta. Aiheeksi valikoitui tärkeä, ajankohtainen ja opinnäytetyön tekijälle mielenkiintoinen aihe. Opinnäytetyöprosessi on alusta asti tehty tarkasti. Yhden tekijän resurssit huomioiden tutkimuksista saatiin monipuolinen kuvaus ammattilaisten keinoista perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen. Pyrkimys oli löytää mahdollisimman sopiva ja laadukas aineisto. Useamman tekijän opinnäytetyö olisi mahdollistanut laajemman kirjallisuushaun ja valitsemaan useamman

tutkimuksen opinnäytetyöhön, kuin mitä tässä työssä on käytetty. Opinnäytetyössä käytetyissä tutkimuksissa etsittiin tutkimuskysymyksiä vastaavia tuloksia. Tuloksista syntyi alaluokkia, jotka yhdistyivät yläluokaksi. Tuloksien jakaminen alaluokkiin vaati tarkkuutta ja yhä uudelleen tarkistamista. On mahdollista, että toinen tutkija olisi ryhmitellyt tulokset eri tavalla, mikä voisi johtaa tutkimustulosten toisenlaiseen korostumiseen. Opinnäytetyöprosessi opetti paljon tutkimusprosessista ja lisäsi mielenkiintoa tutkimuksia kohtaan. Lisäksi tekijän ammattitaito ja rohkeus vaikeiden asioiden puheeksiottamiseen kasvoi tämän opinnäytetyön ansiosta.

Ammattilaisten toimintamenetelmät nousivat tärkeimmäksi osioksi tutkimustuloksissa. Ammattilaisten toiminnalla on suuri vaikutus asiakkaan elämään. Asiakkaan kohtaamisen tulee olla tukea antavaa ja kunnioittavaa. Puheeksiottamisen tärkeys korostuu useissa tutkimustuloksissa. Omaa suhtautumista vaikeiden asioiden käsittelemiseen on hyvä miettiä. On tärkeä ymmärtää, että vaikeita asioita voi ja pitää pystyä ottamaan puheeksi. Työn avuksi on kehitetty erilaisia väkivallan seulontalomakkeita. Koulutuksilla, tiedon lisäämisellä sekä selkeillä toimintaohjeilla on vaikutusta ammattilaisten perhe- ja lähisuhdeväkivallan puheeksiottamiseen. Jokaisen ammattilaisen tulisi kehittää omaa ammattitaitoaan. Uusien menetelmien oppiminen ja tietotaidon lisääminen ovat tärkeää kohdatessa perhe- ja lähisuhdeväkivallan osapuolia.

Tutkimustulosten perusteella moniammatilliseen yhteistyöhön pitäisi panostaa. Moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa tehokkaamman perhe- ja lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyn ja väkivaltaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa puuttumisen. Ammattilaisten yhteistyö tukee asiakkaiden tuen tarpeita parhaiten. On tärkeää miettiä, miten moniammatillinen yhteistyö saataisiin työpaikoilla toteutumaan ja miten ammattilainen pystyisi sitä työssään hyödyntämään tehokkaimmin. Toisen ammattilaisen toimintapapojen ja ammattitaidon arvostaminen vahvistaa toimivaa yhteistyötä.

Tutkimustuloksien perusteella voidaan päätellä, että ennaltaehkäisyn tukena toimii tietoisuuden lisääminen yhteisöön. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kokevien ihmisten tarinoiden avulla pystytään levittämään tietoisuutta sekä tuomaan ongelmia helpommin esille. Ongelmista puhuminen voisi auttaa

asiakkaita keskustelemaan myös lievemmistä väkivaltakokemuksista, laiminlyönneistä ja kuritusväkivallan käytöstä. Kaltoinkohtelua sekä henkistä väkivaltaa on haastavampi tunnistaa kuin fyysistä väkivaltaa. Kuritusväkivaltaa ei aina mielletä väkivallaksi vaan hyväksyttäväksi kasvatuskeinoksi. Vanhempien kanssa tulee keskustella käytettävistä kasvatusmenetelmistä. Ammattilaisten tulee huomioida sukupolvien välinen yhteys väkivaltaisen käytöksen esiintymiseen. Ammatillisena on tärkeää kertoa asiakkaille, mitkä asiat ovat väkivaltaa, koska aina väkivaltaista käytöstä ei tiedosteta. Väkivallan ehkäisemisessä lasten ja nuorten kuuleminen sekä riskitekijöiden huomioiminen on tärkeää.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkijan raportoinnin ja valintojen eettisyys korostuu kirjallisuuskatsauksen kaikissa vaiheissa menetelmällisen väljyyden vuoksi. Raportoinnin oikeudenmukaisuus, tasavertaisuus sekä rehellisyys korostuu aineiston valinnassa ja käsittelyssä. Luotettavuus ja eettisyys ovat toisiinsa sidoksissa, niitä pystytään parantamaan johdonmukaisella etenemisellä tutkimuskysymyksistä johtopäätöksien tekoon. (Ahonen ym. 2013.)

Tutkimuskysymys tulee esittää selkeästi sekä sen teoreettinen perustelu eritellä (Ahonen ym. 2013). Hyvä tutkimuskysymys on riittävän fokusoitunut ja relevantti. Laajat tutkimuskysymykset voivat tuottaa ongelmia liiallisen aineiston takia, koska kaikkea kirjallisuutta ei pystytä käsittelemään. (Axelin ym. 2016, 24.) Tähän opinnäytetyöhön valittiin kolme tutkimuskysymystä, jotta tutkittavasta ilmiöstä saataisiin monipuolinen kuvaus. Tutkimuskysymykset rajattiin koskemaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkökulmaa, jotta tutkimus olisi tarpeeksi rajattu.

Hakuprosessi on keskeisin vaihe katsauksen luotettavuuden kannalta, koska siinä tehdyt virheet johtavat väärin johtopäätöksiin. Hakuprosessissa on tarkoitus löytää kaikki tutkimuskysymykseen vastaava materiaali. Hakusanoina voidaan käyttää keskeisimpiä käsitteitä, jotka tutkija on itse määritellyt aiheensa kannalta. Mukaanotto- ja poissulkukriteerien muodostaminen kuuluu keskeisesti hakustrategiaan. Virheellisen tai puutteellisen katsauksen mahdollisuutta

vähentää kattavat ja pätevät kriteerit. (Axelin ym. 2016,25.) Hakuprosessi pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman tarkasti, jotta samat kriteerit tuottaisivat samat valintatulokset. Hakuprosessi tuotti aluksi runsaasti tuloksia, tarkemmilla rajauksilla saatiin tutkimuskysymyksiin vastaava aineisto. Mukaanotto- ja poissulkukriteereillä pyrittiin löytämään mahdollisimman monipuolinen, mutta tutkimuskysymyksiin vastaava aineisto. Pyrkimyksenä oli käyttää mahdollisimman uusia tutkimuksia. Runsaiden tuloksien ansiosta 2010 vuoden jälkeisiä tutkimuksia löytyi hyvin. Aineiston haku ja valintaprosessi on kuvattu kuvassa 1.

Tutkimuksen luotettavuutta eksplisiittisessä aineiston valinnassa heikentää aineiston valinnan puutteellinen kuvaus. Johtopäätökset voidaan kyseenalaistaa, jos valitun aineiston perusteet jätetään kuvaamatta. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus heikkenee, jos tutkimukset liitetään teoreettisen taustaan liian ohuesti tai jos tutkijalla on tarkoitushakuisuus jota ei ole raportoitu tai eritelty. (Ahonen ym. 2013.) Tässä opinnäytetyössä valitun aineiston keskeisimmät tulokset on kuvattu (liite 1), jotta kirjallisuuskatsauksen luotettavuus paranee.

Analysoitujen tutkimustulosten valikoiva ja yksipuolinen tarkastelu, keskittyminen tutkijoihin tutkimuksen sijaan ja pysähtyminen nykytilanteeseen rajoittavat kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. (Ahonen ym. 2013, 298.) Jotta lukija voi arvioida kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta raportin perusteella, tulee tulokset raportoida riittävän tarkasti. Tutkimuksen tulee olla toistettavissa myös jonkun muun tekemänä. Raportoinnissa tulee huomioida kriittisyyden lisäksi tulosten hyödynnettävyyden pohdinta eri näkökulmista. Asioita, jotka kirjallisuuskatsauksen teossa ovat saattaneet aiheuttaa vääristyneitä tuloksia, tarkastellaan katsauksen pohdinnassa. (Axelin ym. 2016, 32.) Tässä opinnäytetyössä tutkimusprosessi on kuvattu tarkasti, jotta tutkimus olisi toistettavissa samoilla menetelmillä. Tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset ja tavoitteet ovat selkeästi esillä. Tutkimustulokset löytyvät taulukoista 1,2 ja 3.

6.2 Jatkotutkimusaiheet

Tämän opinnäytetyön tuloksien perusteella perhe- ja lähisuhdeväkivallan tietoisuuden lisääminen ammattihenkilökunnan lisäksi yhteisöön on tärkeää. Jatkotutkimuksen voisi tehdä yhteisön tietoisuuden lisäämisen näkökulmasta. Lisäksi jatkotutkimusaiheena voisivat olla perhe- ja lähisuhdeväkivallan tekijän kohtaamisen keinot. Tutkimuksessa voisi selvittää, millaisia keinoja on havaita väkivaltaa käyttävä ihminen sekä miten väkivaltaista ihmistä pystyttäisiin auttamaan.

Kuvat

Kuva 1. Aineiston haku ja valintaprosessi, s.14.

Kuva 2. Keskeisimmät keinot ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivalta, s. 16.

Kuva 3. Keskeisimmät keinot tunnistaa perhe- ja lähisuhdeväkivalta, s. 20.

Kuva 4. Keskeisimmät keinot kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivalta, s. 23.

Taulukot

Taulukko 1. Tutkimuksissa esiin nousseet keinot ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivalta, s. 18 – 20.

Taulukko 2. Tutkimuksissa esiin nousseet keinot tunnistaa perhe- ja lähisuhdeväkivalta, s.22 – 23.

Taulukko 3. Tutkimuksissa esiin nousseet keinot kohdata perhe- ja lähisuhdeväkivalta, s. 25 – 28.

Lähteet

- Aalto, P., Helminen, M., Inkilä, J. & Paavilainen, E. 2016. Moniammatillinen yhteistyö perheen kanssa lasten kaltoinkohtelutilanteissa. *Hoitotiede* 28(3), 204 - 216.
- Afifi, T., Macmillan, L., Mota, N. & Sareen, J. 2017. The relationships between harsh physical punishment and child maltreatment in childhood and intimate partner violence in adulthood. *BMC Public Health* 17:493, 1 - 10.
- Ahonen, S., Jääskeläinen, P., Kangasniemi, M., Liikanen, E., Pietilä, A. & Utriainen, K. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. *Hoitotiede*, 25(4), 291 - 301.
- Axelin, A., Stolt, M. & Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. *Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja, sarja A73*. Turku: Turun yliopisto.
- Akers, W., Crowe, A. & Murray, C. 2016. How can we end the stigma surrounding domestic and sexual violence? A modified Delphi study with National Advocacy Leaders. *Journal of family violence*. 31:271 - 287.
- Ellonen, N., Hentilä, S., Koivula, T., Kääriäinen, J., Salin, S. & Paavilainen, E. 2011. Väkivallan riskitekijät 2- ja 4-vuotiaiden lasten perheissä vanhempien ilmoittamana. *Hoitotiede*, 23(1), 24 - 33.
- Flinck, A., Jokisalo, R., Leppäkoski, T., Paavilainen, E., Rajala, T. & Tuohimäki, E. 2010. Parisuhdeväkivalta- tunnistaminen, puuttuminen ja koulutustarpeet. *Tutkiva Hoitotyö vol. 8* (4).
- Flinck, A., Komulainen, J., Lahtinen, H., Paavilainen, E., Pörfors, P., Pösö, T., Rautakorpi, H. & Tuovinen, L. 2015. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. *Hoitosuositus*. http://www.hotus.fi/system/files/Julkaistava%20suositus13112015_2.pdf. Luettu 27.11.2017.
- Flinck, A., Leppäkoski, T. & Paavilainen, E. 2010. Perheväkivaltaan puuttuminen on jokaisen asia. *Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Näkökulmia käytäntöön*, 50 - 56.
- Flinck, A., Kälvinmäki, J., Leppäkoski, P. & Paavilainen, E. 2013. Toimintaohje perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden ja tehneiden hoitotilanteissa. <http://www.julkari.fi/handle/10024/110832>. Luettu 25.9.2018.
- Hakulinen-Viitanen, T., Piispa, M., & Savola, T. 2015. Äitiys- ja lastenneuvolan asiakkaiden kokemukset parisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. *Hoitotiede*, 27 (2), 104 - 166.
- Homer, C., Smith, R. & Wight, R. 2018. 'Asking the hard questions': Improving midwifery students' confidence with domestic violence screening in pregnancy. *Nurse Education in Practice* 28, 27 – 33.

Honkatukia, P., Kainulainen, H. & Niemi, J. 2017. Sukupuolistunut väkivalta. Tampere: Vastapaino.

Hynynen, R., Kylmä, J., Lepistö, S. & Paavilainen, E. 2015. Nuorten näkemyksiä kuritusväkivallan syistä ja seurauksista. Hoitotiede, 27 (2), 93 - 103.

Järvi, K. "Itsellä ei ole halua ryhtyä miksikään pikkupoliisiksi" Tutkimus lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. 2016. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu - tutkielma.

Kanervo, M., Kylmä, J. & Paavilainen, E. 2016. Terveystenhoitajien kokemuksia lasten kaltoinkohtelun riskin arvioinnista äitiys- ja lastenneuvolassa. Tutkiva Hoitotyö 15(1): 18 - 25.

Lepistö, S. 2010. Nuorten kokema perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66653/978-951-44-8223-6.pdf?sequence=1>. Luettu 20.10.2017.

Leppäkoski, T. & Paavilainen, E. 2015. Potilaiden perheväkivallan yleisyys, perheiden toimivuus, terveys ja sairaalassa saatu tuki. Tutkiva Hoitotyö vol. 13 (3).

Mauri, E.M., Nespoli, A., Persico, G. & Zobbi, V. 2015. Domestic violence during pregnancy: Midwives' experiences. Midwifery 31, 498 - 504.

Nettiturvakoti 2018. Väkivallan monet kasvot.
<https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#>. Luettu 21.10.2018.

Peltonen, K. 2011. Lapset ja väkivalta: seuraukset ja interventiot. Psykologia 46 (05), 354 - 357.

Reunanen, H. 2016. Varjosta valoon- Perheväkivaltaa kohdanneiden pienten lasten moniammatillinen auttamistyö. Tampereen yliopisto. Pro gradu-tutkielma.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007:27. Koko perhe kierteessä. Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008:9. Tunnista, turvaa ja toimi. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74213/Julk_2008_9_perhevakivaltatyon_suosituks_verkko.pdf?sequence=1. Luettu 19.10.2017.

THL 2014. Lähisuhdeväkivalta puheeksi sosiaali- ja terveystalveluissa.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116711/THL_Tieda_ja_toimi_lahisuhdevakivalta_puheeksi_230414_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 25.9.2018.

THL 2015. Lapset, nuoret ja perheet. Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on?
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde. Luettu 23.10.2017.

THL 2016. Lastensuojelun käsikirja. Väkivallan muodot ja rikoslaki.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaisikaytto/vakivallan-muodot-ja-rikoslaki>. Luettu 7.12.2017.

THL 2017a. Lapset, nuoret ja perheet. Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on?
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde. Luettu 11.12.2017.

THL 2017b. Lapset, nuoret ja perheet. Lapsen kaltoinkohtelu.
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/lapsen. Luettu 11.12.2017.

THL 2017c. Lapset, nuoret ja perheet. Kunniaväkivalta.
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/kunniavakivalta. Luettu 11.12.2017.

Tillanen-Toivonen, S. 2016. "Muistan hänen repineen ja heitelleen minua".
Jyväskylän yliopisto. Pro gradu- tutkielma.

Väestöliitto 2018. Henkinen väkivalta.
http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/henkinen-vakivalta/. Luettu 21.10.2018

Liite 1. KUVAILEVASSA KIRJALLISUUSKATSAUKSESSA KÄYTETYT TUTKIMUKSET

| Tekijät/maat | Otsikko | Julkaisu | Lyhyt kuvaus |
|--|--|-----------------------------------|--|
| Aalto, P., Helminen, M., Inkilä, J. & Paavilainen, E./Suomi | Moniammatillinen yhteistyö perheen kanssa lasten kaltoinkohtelutilanteissa | Hoitotiede 2016, 28 (3), 204-216 | Tutkimuksessa kuvataan työntekijöiden kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä lasten ja vanhempien kanssa kaltoinkohtelutilanteissa ja siihen puuttumisessa. Tutkimus tuo ilmi, että työntekijöillä on syntynyt luottamuksellinen suhde vanhempiin ja lapsiin ja kaltoinkohteluun puuttuttaessa toiminta oli avointa. |
| Afifi, Tracie O., Macmillan, L., Mota, N. & Sareen, J. /Kanada | The relationships between harsh physical punishment and child maltreatment in childhood and intimate partner violence in adulthood | BMC Public Health (2017) 17:493 | Tutkimuksessa kuvataan ankaran fyysisen rankaisukeinon yhteyttä muihin lapsien kaltoinkohtelu- ja väkivalta tilanteisiin sekä yhteyttä aikuisena koettuun tai tehtyyn parisuhdeväkivaltaan. Tutkimus osoittaa fyysisen rankaisukeinon lisäävän riskiä muihin kaltoinkohtelutilanteisiin sekä aikuisena koettuun parisuhdeväkivaltaan. |
| Akers, W., Crowe, A. & Murray, C. /USA | How can we end the stigma surrounding domestic and sexual violence? A modified Delphi study with National Advocacy Leaders | J Fam Viol (2016) 31:271-287 | Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää toimintatavat, joilla pystytään hankkiutumaan eroon perhe- ja seksuaaliväkivallan leimasta. Tulokset on järjestelty kolmeen teemaan; Perhe- ja seksuaaliväkivaltaa ympäröivän leimautumisen sosiaalinen yhteys, leimautumisen vaikutus uhrien ja selviytyneiden voimavaroihin sekä keinot perheväkivaltaa ympäröivän leiman hävittämiseksi. |
| Ellonen, N., Hentilä, S., Koivula, T., Kääriäinen, J., Salin, S. & Paavilainen, E. /Suomi | Väkivallan riskitekijät 2- ja 4-vuotiaiden lasten perheissä vanhempien ilmoittamana | Hoitotiede 2011, 23(1), 24-33 | Tutkimuksessa kuvataan riskitekijöitä, jotka altistavat 2- ja 4- vuotiaat lapset henkiseen ja fyysiseen väkivallalle perheissä. Tutkimuksessa tulee ilmi, että lapsen iällä, sukupuolella, vanhemman sukupuolella sekä omalla lapsuuden kaltoinkohtelulla oli yhteys henkisen väkivallan esiintymiseen. 4-vuoden iällä ja perheen alhaisella bruttotasolla oli yhteys lievään fyysiseen väkivaltaan. |
| Flinck, A., Jokisalo, R., Leppäkoski, T., Paavilainen, E., Rajala, T. & Tuohimäki, E. /Suomi | Parisuhdeväkivalta-tunnistaminen, puuttuminen ja koulutustarpeet | Tutkiva Hoitotyö vol. 8 (4), 2010 | Tutkimuksessa kuvataan parisuhdeväkivallan tunnistamista ja siihen puuttumista terveydenhuollossa. Tutkimuksessa selvitetään lisäksi terveydenhuoltohenkilöstön koulutustarpeita sekä moniammatillista yhteistyötä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että parisuhdeväkivallan tunnistaminen on vaikeaa eikä yhteisiä toimintakäytäntöjä ollut tunnistamisen ja auttamiseksi ollut. |
| Hakulinen-Viitanen, T., Piispa, M., & Savola, T. /suomi | Äitiys- ja lastenneuvolan asiakkaiden kokemukset parisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta | Hoitotiede 2015, 27 (2), 104-166 | Tutkimuksessa kuvataan äitiys- ja lastenneuvolassa parisuhdeväkivallan seulontalomakkeen käyttökokemuksia puheeksi ottamisen ja puuttumisen menetelmänä. Tutkimuksessa selviää, että seulontalomakkeen käyttö ei aina |

| | | | |
|--|---|---|---|
| | | | ollut järjestelmällistä, mikä vaikeutti parisuhdeväkivallan tunnistamista ja jatkohoitoon ohjaamista. Keskusteluista paljastui tuen tarve ja asiakas pääsi varhaisessa vaiheessa palveluiden piiriin. |
| Homer, Caroline S.E., Smith, R. & Wight, R. /Australia | 'Asking the hard questions': Improving midwifery students' confidence with domestic violence screening in pregnancy | Nurse Education in Practice 28 (2018) 27-33 | Artikkelissa kerrotaan tuloksista, jossa kättilöopiskelijoiden koulutus on suunniteltu lisäämään opiskelijoiden varmuutta työskennellä perheväkivaltaa kokevien raskaana olevien naisten parissa. Tulokset kertovat, että opiskelijoiden varmuus kasvoi monilla eri osa-alueilla. Opiskelijat kykenivät vastaamaan asianmukaisesti paljastuneeseen väkivaltilanteeseen ja auttamaan naista pääsemään avun piiriin. |
| Hynynen, R., Kylmä, J., Lepistö, S. & Paavilainen, E. /Suomi | Nuorten näkemyksiä kuritusväkivallan syistä ja seurauksista | Hoitotiede 2015, 27 (2), 93-103 | Tutkimuksessa kuvataan nuorten käsityksiä kuritusväkivallan syistä ja seurauksista. Tutkimuksen tulokset kertovat nuorten mieltävän yhteisölliset tekijät, kurittajaan liittyvät tekijät sekä aikuisen vallankäytön kuritusväkivallan syiksi. |
| Järvi, K. /Suomi | "Itsellä ei ole halua ryhtyä miksikään pikkupoliisiksi" Tutkimus lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta | Pro gradu-tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 2016 | Tutkimuksen tarkoituksena ymmärtää ammattilaisen näkökulmasta lähisuhdeväkivallan haasteita. Tutkimuksessa selvitetään ammattilaisten puheeksi ottamisen vaikeus ja heidän tapansa selittää tätä. Tutkimuksen tuloksissa esiin nousee ammattilaisen pyrkimys etsiä väkivalta-aiheen puheeksi ottamista varten suotuisia hetki tai tunnetila. Lisäksi tuloksissa nousi esille väkivallan puheeksi ottamisen esteet sekä sen, että ammattilaiset kokevat väkivallasta puhumisen epämiellyttävänä. |
| Kanervo, M., Kylmä, J. & Paavilainen, E. /Suomi | Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimus lasten kaltoinkohtelun riskin arvioinnista äitiys- ja lastenneuvolassa | Tutkiva Hoitotyö 15(1): 18-25 | Tutkimuksessa kuvataan neuvolan terveydenhoitajien kokemuksia lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun riskin arvioinnista sekä CAP-mittarin käytöstä riskinarvioinnissa. Tuloksissa selviää, että terveydenhoitajien riskinarvioinnin perustana on perheiden voimavaroja kuluttavat tekijät, perheen toiminnalliset ongelmat sekä kaltoinkohtelun riskin arviointi. Cap- mittari koettiin haastavana sekä työtä tukevana. |
| Leppäkoski, T. & Paavilainen, E. /Suomi | Potilaiden perheväkivallan yleisyys, perheiden toimivuus, terveys ja sairaalassa saatu tuki | Tutkiva Hoitotyö vol. 13 (3), 2015 | Tutkimuksessa kuvataan sairaalassa asioivien potilaiden perheväkivallan yleisyyttä sekä potilaiden näkemyksiä perheiden toimivuudesta, terveydestä sekä hoitohenkilökunnalta saadusta tuesta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että 21% tutkimuksessa mukana olleista potilaista kokee väkivaltaa perheessään/kotonaan. 11% kertoo käyttävänsä väkivaltaa. Henkilökunnalta saatu tuki koettiin myönteisenä vaikutuksena perheen terveyteen ja toimivuuteen. |

| | | | |
|--|--|--|---|
| Mauri, E.M., Nespoli, A., Persico, G. & Zobbi, V. /Iso-Britannia & Italia | Domestic violence during pregnancy: Midwives' experienc- es | Midwifery 31 (2015) 498-504 | Tutkimuksen tavoitteena, oli tutkia kätilöiden perheväkivallan tietämystä sekä osaamista raskaana olevien naisten keskuudessa, erityisesti kiinnittäen huomiota heidän käsitykseen ammatillisesta roolistaan. Tutkimuksen tuloksien perusteella tavallisimpien väkivallan merkkien ja oireiden tuntemisen vähyy, koulutuksen puute, kulttuuriset tabut ja naisten haluttomuus paljastaa väkivalta vaikeuttivat perheväkivallan tunnistamista. |
| Reunanen, H. /Suomi | Varjosta valoon- Perheväkivaltaa kohdanneiden pienten lasten moniammatillinen auttamistyö | Pro gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto, 2016 | Tutkimuksessa kuvataan sosiaalialan kolmannella sektorilla kehitettyä moniammatillista auttamistyötä sekä ulkopuolisten kanssa tehtävää yhteistyötä, jossa keskiössä ovat 0-3- vuotiaat lapset perheineen. Tuloksissa selviää, että moniammatillisena yhteistyönä tehty auttamistyö vaatii kaikkien tahojen yhteistoimintaa. Yhteiset arvot, periaatteet sekä toisen työn tunteminen auttoivat vastuun jakamisessa ja kokonaisuuden hallinnassa. Ulkopuolisen yhteistyön kannalta tärkeintä oli tiedonkulun varmistaminen ja perheen keskiöön saattaminen. |
| Tillanen- Toivonen, S. /Suomi | "Muistan hänen repineen ja heitelleen minua" | Pro gradu- tutkielma, Jyväskylä n yliopisto 2016 | Tutkimuksessa kuvataan aikuisten näkökulmasta, mitä he pitävät väkivaltana lapsuudenperheessään sekä aikuisena perustamassaan perheessä, miten aikuiset kuvaavat lapsille tehtyä väkivaltaa sekä miten lapset asemoidaan kertomuksissa väkivallan suhteen. Tutkimuksen tulosten perusteella naisten ja miesten kuvaukset väkivallasta olivat lähes samanlaiset, lapsille tehty väkivalta erosi aikuisille tehdystä väkivallasta siten, että vain lapsia oli laiminlyöty. Aikuiset asemoivat lapset välineiksi ja uhreiksi, mutta myös toimintaan kykeneviksi, aktiivisiksi toimijoiksi. |